



“ושבתה הארץ שבת לה”

שבילי שביעית

מדריך שמיטה למטע ולגינות נוי
מדריך שמיטה לצרכן
תמצית הדינים הלכה למעשה
שמיטה תשפ"ב

הפקר

החוברת נכתבה ונערכה על ידי

הרב שניאור ז. רווח שליט"א - רב אזורי במ.א. גזר וראש המכון למצוות התלויות בארץ
 הרב דוד אביטן שליט"א - רב פוסק מערך השמיטה שע"י המכון.
 מהדורת תשפ"ב סייעו בכתיבה ועריכה: הרב ישראל אנקווה. הרב דביר עמאר.

המלצות מקצועיות:

אגרונום רענן כספי. אגרונום ישראל גלון, מנהל המחלקה להנדסת הצומח והנוי שה"מ.
 אגרונום אייל רבן, ממ"ר גפן שה"מ.
 מהדורת תשפ"ב: אגרונום יחיאל שטיינמץ - מנהל המחלקה להנדסת הצומח והנוי שה"מ

תודות:

למר חנן בזק, מנהל האגף לפירות שה"מ, על סיועו. ולאגרונום יחיאל שטיינמץ שעבר
 על החוברת והעיר את הערותיו המחכימות.
 כל ההמלצות הכלולות בפרסום זה הן בגדר עצה מקצועית בלבד!

מהדורה ראשונה: ניסן תשס"ז

מהדורה שניה: אייר תשע"ד

מהדורה שלישית: ניסן תשפ"א

החוברת הו"ל בסיוע ובחסות:

המשרד ההשכלה הגבוהה והמשלימה, האגף לתרבות יהודית

© כל הזכויות שמורות

המכון למצוות התלויות בארץ - אלעד

ליצירת קשר, והפניית שאלות הלכתיות ניתן ליצור קשר במשרדי המכון:

- טלפון: 03-9030580 פקס: 03-9030891
- דואר אלקטרוני: m.torani@macon.co.il
- כתובת למשלוח דואר: ת.ד. 176 אלעד
- כתובת אתר השמיטה שע"י המכון: shmita.hamachon.co.il
- שאלות מקצועיות ניתן להפנות למחלקה לגננות בשה"מ בימי רביעי בטל: 03-9485315

תוכן עניינים

5. מבוא.

מדריך שמיטה למטע וגינת נוי

7. פרק א - יסודות מצוות שמיטה

9. פרק ב - המלאכות האסורות בשמיטה.

11. פרק ג - תוספת שביעית

13. • המלצות מקצועיות על טיפולים והכנה בערב שמיטה

17. פרק ד - השמיטה במטע וכרם כולל המלצות מקצועיות.

24. פרק ה - השמיטה בגן הנוי כולל המלצות מקצועיות

30. פרק ו - שמיטה בעציצים ואדניות בגן, בבית ובחממה

34. פרק ז - מלאכות קרקע שאינן חקלאיות

35. • טבלאות לתצרוכת מים ומרווחי השקיה בגינה

מדריך שמיטה לצרכן:

38. • הצרכנות בשנת השמיטה

39. • קדושת שביעית משמעותה, ועל אלו יבולים חלה

40. • השימוש הראוי בפירות שביעית

43. • השלב והתאריך הקובע את קדושת השביעית ביבולים השונים

44. • אוצר בית דין

46. • ביעור פירות שביעית

אגרת ברכה מאת הראשון לציון
הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א
 רבה של עיה"ק ירושלים ת"ז

בעזה"ת בששי בשבת שני ימים באייר י"ז למטמונים התשס"ז

שמחתי באומרים לי כי עומד לצאת לאור
 בעה"ז חוברת "שבילי שביעית", שבה הדרכה
 והכוונה לחקלאים ולבעלי "גינות נוי", בכל
 הקשור לדיני שביעית. אשר חברו וערכו הני
 תרי צנתרי דדהבא ידי"נ הרה"ג רבי שניאור
 זלמן ריוח שליט"א הרב דבית עוזיאל ויושב
 ראש המכון למצוות התלויות בארץ, ועמו ידי"נ
 הרה"ג רבי דוד אביטן שליט"א, אשר טרחו
 ועמלו להביא דבר יפה ומתוקן בלשון צח
 וברור, שיהיה שוה לכל נפש אחד חכם ואחד
 תם, שלא יכשלו בהלכות אלו, שאינם מצויים
 כל כך.

ויהי רצון שבזכות שמירת מצות שביעית - שבת
 הארץ, נזכה לעולם שכולו שבת בב"א

שלמה משה עמאר

מבוא

בשבח והודאה לה' יתברך, אנו שמחים להו"ל את המהדורה השלישית של חוברת זו, אשר הופצה ב"ה בעשרות אלפי עותקים בשמיטות עברו, והייתה לתועלת של ממש, בקרב הגננים, חקלאים, בעלי גינות, וכלל הציבור בשמירה וטיפול בעציצים ובאדניות שבגגות, במרפסות וכו'. ובמהדורה זו חיברנו גם את מדריך השמיטה לצרכן, אמנם בתמצית הדינים, אולם זאת מן ההכרח, כדי שכל מי שיטול חוברת זו לידינו, ילמד בהיקף את עיקרי הדברים היסודיים של דיני השמיטה. ובוודאי אם רצונו להרחיב הידיעות יוכל לעשות זאת או בספר שבת הארץ המקיף את כלל הדינים מנוקד ומבואר. או אם רוצה בעיון ובהיקף יסודי יוכל לעשות זאת בספר 'שביתת השדה' שם ימצא את מבוקשו.

ב"ה הוכשר הדור, וכבר למד ושנה, שחלילה לחשוב ששמירת השמיטה היא המתת היבול והריסת הישוב, אלא כמו כל מצוות ה' הן ההפך ממש, אלא חיים הם, ובחוברת זו נכתבה ההדרכה, כיצד להכין את הגינה לשמיטה, וכיצד לנהוג בשמיטה עצמה מבלי שיגרם נזק לגינה, לצמחי הנוי וק"ו לעצי הפרי.

מטבע הדברים מדריך זה אינו יכול להקיף את כל הפרטים הטכניים ואת הבעיות העלולות לצוץ בשמיטה, כתבנו את הכללים והפרטים השכיחים ביותר, כך שהגנן והחקלאי יוכלו ללמוד מן הכלל אל הפרט, ובמקרה הצורך להתייעץ עם מורה הוראה ומומחה נאמן. ולמותר לציין כי רבני 'המכון למצוות התלויות בארץ' עומדים הכן לסייע ולעזור בכל אחת מאופני ההתקשרויות המרובות המוצעות לעיל בעמ' 2.

יה"ר שבזכות שמירת השמיטה כראוי נזכה לראות בבנין ארצינו הקדושה, בנין של תורה ויראה ודעת את ה', ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ונזכה בקרוב לגאולה שלמה בב"א ואמן.





פרק א

יסודות מצוות השמיטה

מנין מצוות השמיטה ומקורם

א. שלש מצוות נאמרו בשנת השמיטה, והם:

1. שביתת הארץ, שנאמר: "ושבתה הארץ שבת לה". ונאמר: "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה". ונאמר: "בחריש ובקציר תשבות".
2. הפקרת הפירות וקדושתם. שנאמר: "והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה כן תעשה לכרמך לזיתך".
3. שמיטת כספים, שנאמר: "וזה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו".

ב. במצוות 'שביתת הארץ' נאמר בתורה גם 'מצות עשה', שנאמר: "ושבתה הארץ שבת לה". מצות עשה זו חלה על כל המלאכות האסורות מן התורה בלא תעשה [כפי שיבואר להלן פרק ב], ואף על הקצירה ובצירה, אבל המלאכות שנאסרו רק מדברי חכמים ולא מן התורה, אין העושה אותם עובר על מצות עשה של שביתת הארץ.

ג. במצות עשה של "ושבתה הארץ", יש מן הראשונים שסוברים שהמצוה היא על הארץ עצמה שתשבות בשביעית, ואפילו עובד נכרי בשדהו של ישראל, עובר בעל השדה על מצות 'ושבתה הארץ'. ויש סוברים בדעת הרמב"ם שאמנם המצוה היא על השדה שתשבות, אבל אין בעל השדה עובר על עשה של 'ושבתה הארץ' כשאדם אחר עובד בשדהו, כיון שהמצוה נאמרה לעובד בשדה ולא לבעל השדה. ודעת מו"ר הראש"ל הגר"מ עמאר שליט"א, שמלאכות האסורות בשמיטה מן התורה [ראה להלן פרק ב] יש להחמיר ולא לעשותן אף על ידי גוי אף בשעת הצורך, ומלאכות דרבנן בשעת הצורך מותר לעשותן על ידי גוי.

מצוות הפקרת היבול

ד. יבול שנת השמיטה - חובה להפקירו לכל, בנוסף אין לנהוג בשדה 'מנהג בעלות'



ולכן אסור לנעול את השדה והגינה, אלא כל הרוצה ליטול את הפירות יבוא ויטול.

מצוות ההפקר היא על הפירות ולא על העצים, הענפים והזמורות.

ה. עצי סרק ונוי אף שיש בהם ריח, כל שאינם עומדים לריח, אין בהם 'קדושת שביעית', ואין חובה